

Erätauko-dialogi Vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreiden syysseminaarissa Kuopiossa 8.11.2018
Keskustelun ohjasi Sini Hirvonen Kansalaisareenasta ja kirjurina toimi Saara Simonen Helsingin
Diakonissalaitokselta.

Kuka pääsee vapaaehtoiseksi ja kuka vapaaehtoistoiminnan kohteeksi?

Työpajassa käytettiin Sitran kehittämää Erätauko-menetelmää, joka on tarkoitettu rakentavan yhteiskunnallisen keskustelun käynnistämiseen ja käymiseen. Menetelmään perehtymisestä lisää kohdassa jatkotoimenpiteet.

TAUSTAMATERIAALI

Taustaksi käytiin läpi Taloustutkimuksella teetetty selvitys Vapaaehtoistoiminta Suomessa 2018.
Kuka osallistuu vapaaehtoistoimintaan ja minkä parissa Suomessa tehdään vapaaehtoistyötä?

- 42% suomalaisista tekee vapaaehtoistyötä.
- 2018 keskimäärin 15 tuntia kuukaudessa käytetään aikaa vapaaehtoistoimintaan.
- Eniten vapaaehtoistoimintaan osallistuvat naiset ja nuoret.
- Valtaosa tehdystä vapaaehtoistoiminnasta on pitkäkestoista, säännöllistä ja tapahtuu kasvotusten.
- Eniten vapaaehtoistyötä tehdään lasten ja nuorten, ikäihmisten, sekä liikunnan ja urheilun parissa, sekä vertaistukena.

Tutkimustuloksiin voi tutustua tarkemmin [tutkimusraportissa](#).

KESKUSTELU TYÖPAJASSA

Tähän osioon on kirjattu aiheet, joista työpajassa keskusteltiin, sekä mitä niistä sanottiin.

Dialogissa lähdettiin pohtimaan aihetta negaation kautta ja osallistujat kertoivat omakohtaisia kokemuksia tilanteista, joissa vapaaehtoistoiminta ei ole avointa kaikille. Tämän jälkeen keskustelu jatkui esiin nostetuista teemoista.

Kaikki tehtävät eivät sovi kaikille eli tehtävät, joissa kriteerejä tietyistä syistä

- Vapaaehtoispuolasta huolimatta on pidettävä kiinni tietyistä kriteereistä, joita vapaaehtoisten suhteen on noudatettava ja tällöin mietittävä miten toimia
- > kaikki tehtävät eivät ole kaikille sopivia esim. vuorovaikutustaitojen puutteet, taloudelliset ongelmat, mielenterveysongelmat, vahva uskonnollinen vakaumus
- Persoonina olemme sokeita itsellemme, emmekä pysty näkemään omia rajoitteitamme.

Jokaiselle jotakin ja miten se tehdään

- Voiko vapaaehtoistyö olla todella avointa kaikille? Enemmän käytän, ilmaisua: ”jokaiselle löytyy sopiva tehtävä”
- Haastattelussa todettu, ettei ole sopiva tehtävään -> mutta eivät kaikki halua kahvinkeitäjäksikään tai ns. hanttihommiin
- > Yhteistyö järjestöjen kesken, mihin ohjata kun itseltä ei löydy sopivaa tehtävää
- Parin kanssa toimiminen auttaa montaa osallistumisessa -> mentoritoiminta vapaaehtoisen tukena
- Tärkeää, ettei ihminen jää tyhjän päälle ja on tärkeää löytää aina polku eteenpäin -> muuten jää tunne, etten kelpaa

- Paikalliset esimerkit kehitysvammaisesta auttajasta ja postinkantajasta -> mikä merkityksellisyyden kokemus
- Tuetun vapaaehtoisuuden kokemus -> mukana niitä ihmisiä, jotka usein ovat vapaaehtoisuuden kohteena. Suuri halu olla mukana ja merkityksellisyyden kokemusten antajana. Tulevaisuuden polkujen viitoittamisessa yhdessä mentorin ja työntekijän kanssa. Ammattilaisten keskuudessa vahvaa asenteellisuutta. Työntekijänä kantaa itse vapaaehtoisten taakkaa.
- Verkostoyhteistyö nousee monta kertaa. Myös siinä mielessä, että vapaaehtoisia jotka tulevat torjutuksi useammassa paikassa. Veteen piirretty viiva rikotaanko luottamusta. Saako tästä puhua?
- Vapaaehtoistoimintaan voi urautua, tuki olisi tärkeä, jotta joku tarttuisi ja ehdottaisi vaihtelua tehtäviin.
- Partion urakeskustelu-malli; syöpäjärjestöllä myös sopimusten uusiminen kerran vuodessa.
- Esimerkki: kun kaksi vapaaehtoista, jotka eivät soveltuneet tehtävään, osallistuivat koulutukseen ja häiritsi koulutustilannetta.
- Ei yleistä hakua tehtäviin, joissa täytyy osata ottaa oppi vastaan, vaan työntekijät rekrytoivat kysellen.

Vapaaehtoistoiminnan markkinointi ja sanoittaminen

- Kahvinkeiton aliarvostaminen ja sen merkitys rituaalina ja turvallisuuden tuojana -> sanoita tämä eri tavalla ja tee se houkuttelevaksi
- Vapaaehtoistehtävinä kaikki ovat tasa-arvoisia -> tätä pitää tuoda ilmi koko ajan, ettei se unohdu
- Auttamisen tarpeet ovat usein arkisia ja kohtaamiseen liittyviä – onko ikäihmisen luona pakko siivota, jos siitä on sovittu ennakkoon, vai saako pelata korttia, jos vanhus toivoisi sitä enemmän?

Vapaaehtoisen torjuminen tai uudelleenohjaaminen ja sen herättämät tunteet

- Mielenterveystyön puolelta esimerkki: kun huomaat, että ihmisellä on oma prosessi kuntoutumisessa kesken. -> Tervetuloa, mutta vielä ei ole oikea aika aktiivitoimintaan.
- Esimerkki: vapaaehtoiseksi hakeutuneella pahat mielenveysongelmat ja lopulta henkilön kanssa jouduttiin oikeuteen kun hän loukkaantui, kun ei päässyt mukaan.
- Aiheeseen liittyy vahvasti inhimillisyys -> vapaaehtoinenkin pitää opettaa ymmärtämään vastoinkäymisiä.
- Vapaaehtoisen kanssa urakeskustelu, jotta kokee itse itsensä arvokkaaksi. Mikä status tälle henkilölle löytyisi.
- Vapaaehtoisille voi koittaa räätälöidä tehtäviä, mutta joskus oma mielikuva omasta osaamisesta on niin vahva, ettei suostu ottamaan vastaan viestiä.
- Onko parempi antaa ottaa osaa johonkin toimintaan ja henkilön huomata itse, ettei tämä ehkä sovikaan minulle?

Ennakkoluulot vapaaehtoisten koordinaatiossa

- Ottaako ihminen vapaaehtoisena vastaan esim. romaanin tai maahanmuuttajan? Kohtaako vapaaehtoinen ennakkoluuloja tehtävän aloittaessaan?
- Et voi tietää autettavan ennakkoluuloja.
- Muuttuuko tämä jos pohtii liikaa ja ollaan liian varovaisia?
- Ehkä meillä työntekijöinä päässä myös omia ennakkoluuloja. Ottaa keskusteluun kyllä, mutta ei kannata varoa muiden puolesta.
- Tukihenkilötoiminnassa voi soida hälytyskellot – miten voi lähettää vanhuksen kotiin ihmisen, johon ei ole varma, voiko luottaa?
- Ei tätä ole mitenkään mahdollista täysin sulkea pois, koska työntekijät ovat myös inhimillisiä.
- Luottamuksesta on pakko lähteä liikkeelle vapaaehtoistoiminnassa – aina tulee harha-askelia.

- Esimerkki romaniniaisesta vetäjänä, hyvin meni, vaikka organisaatiota mietitytti asia ja sai aikaan hyvää keskustelua.
- Esimerkki: keskussairaalassa on hyvä sopeuttaja, maahanmuuttajataustaisia ihania hoitajia.
- Esimerkki: pari palvelutaloa tekee todella hyvää työtä maahanmuuttajavapaaehtoisten kanssa. Henkilökunnalla iso rooli sillan luomisessa.
- Nyt ollaan asian ytimessä, meillä työntekijöillä on myös ennakkoluuloja.
- Maahanmuuttajataustainen naapuriyrittäjä – syvä ymmärrys syrjäytettyä kohtaan ja hänestä on tullut tärkeä osa kohtaamispaikan toimintaa.

Mitkä asiat aiheeseen liittyen eivät nyt tulleet ilmi, mutta joista kannattaisi jatkaa keskustelua:

- Ammattilaisen vastuu vapaaehtoistoiminnassa taustajärjestön kautta.
- Erityisryhmien kanssa, kun olet samanaikaisesti vapaaehtoinen ja vapaaehtoistyön kohde ja miten siirtymä tapahtuu.
- Miten hoidat tilanteen, kun pitää sanoa vapaaehtoiselle, että hän olisi enemmän kohde kuin tekijä.
- Haasteet ja epätasa-arvo vapaaehtoistoiminnan kohteissa.
- Haasteet vapaaehtoisten löytämisessä esim. mielenterveystoimintaan.
- Ennakkoluulot vapaaehtoista kohtaan.
- Miten vakuuttaa toimijat, jotta ollaan valmiita ottamaan mahdollisimman erilaisia vapaaehtoisia?
- Mitä saa vapaaehtoisella teettää – kolmannen sektorin ja viranomaistoiminnan rajat – mitä on lupa olla tekemättä?

KESKUSTELIJOIDEN OIVALLUKSET

Osallistajat kirjasivat päällimmäisen ajatuksen tai tärkeimmän oivalluksen, joka heille tuli keskustelun aikana:

- ”Kunpa kaikille ihmisille löytyisi paikka, jossa he voivat toteuttaa itseään – oli se vapaaehtoistoiminta tai joku muu paikka.”
- ”HUOMIOITA KESKUSTELUSTA
 - Vapaaehtoinen – kuka on – määrittely
 - Vapaaehtoistojen ja ammattilaisten kumppanuus tärkeää asianmukaisessa / tunnollisessa / positiivisessa vapaaehtoisuudessa.
 - Vastuu palkatulle henkilölle vapaaehtoisten rekrytoimisessa – vapaaehtoisen ei tarvitse kantaa ’isoja’ vastuita.”
- ”Vapaaehtoistoimintaan jokaiselle mahdollisuus osallistua. Pyritään ohjaamaan sopivaan tehtävään. Maahanmuuttajat ja eri kansallisuudesta osallistuvat tervetulleita tuomaan kokemuksia toimijoina saavuttamaan tasavertaisuus kaikissa vapaaehtoistoiminnoissa!”
- ”Tärkein oivallus tähän astisesta keskustelusta:
 - Omien ja muiden asenteet.
 - Mitä tehdä niille, joille ei ole tarjota vapaaehtoistoimintaa?
→ Vapaaehtoistoiminnan mentorointi.”
- ”On löydettävä vapaaehtoiseksi tarjoutuvan vahvuudet ja osaaminen. → Hän ei ehkä ole soveltuva juuri siihen tehtävään, mihin hän tarjoutuu, mutta hänellä voi olla paljon muuta erilaista ’piilo-osaamista’ ja vahvuuksia, joita hän ei ehkä itsekään ole tullut huomanneeksi.”
- ”Meidän kaikkien on tärkeää tiedostaa omat ennakkoluulomme, haastaa ne ja pyrkiä pääsemään niistä.”
- ”- Vapaaehtoistoiminnan syvin olemus on osallisuudessa!
 - Aito kohtaaminen, tuki ja ymmärrys.
 - Asennemaailman muutos lähtee meistä jokaisesta – meidän omista asenteistamme.”

- ”Vapaaehtoisuus on inhimillistä, siihen liittyviin tilanteisiin voi kuulua virheet ja väärinymmärrys. On tärkeää muistaa, että meillä on asenteista, sen muistaminen voi auttaa ymmärtämään virheitä. Vapaaehtoistehtäviä on monenlaisia – jokaiselle löytyy sopiva tehtävä, vaikka jokainen ei sovi mihin tahansa tehtävään!”
- ”Tärkein ajatus / oivallus
 - Avoimuus itseen ja vapaaehtoiseen sopivan tehtävän löytymiseksi.
 - Omat, ja toisten toimijoiden ja yhteiskunnan ennakkoluulot.
 - Miten voin itse madaltaa kynnyistä osallisuuteen omalla toiminnalla.
 - Eri toimijoiden, verkoston ja keskustelun tärkeys.”
- ”Oivalluksia
 - Haluaisin käydä tämän saman aiheen dialogin oman alueen vapaaehtoistoim. verkoston jäsenten kanssa.
 - Asennemuutos lähtee kokemuksia jakamalla ja esimerkkejä luomalla.
 - Vapaaehtoistoiminta ei sovi kaikille.
 - Verkostoyhteistyöllä voidaan löytää jokaiselle oma paikka olla vapaaehtoisena.”
- ”Keskustelusta
 - Pitäs opetella lisää dialogin taitoa – liittymistä. ’Ymmärrän tuota. Ajattelen vähän eri lailla.’
 - Mutta-sana pois käytöstä.
 Vapaaehtoistyöstä
 - Työntekijän hyvä olla tietoinen omista asenteistaan ja pyrkiä muuttamaan niitä tarpeen mukaan.
 - ’Kaikille löytyy sopiva tehtävä.’”

MENETELMÄ, KANSALAISAREENAN TULKINTA JA JATKOTOIMENPITEET

Kuopiossa keskusteltu aihe on sellainen, joista vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreilla vaikuttaa olevan tarve puhua, se herättää keskustelua. Dialogissa puhutaan siitä aiheesta, jonka keskustelijat valitsevat omilla kommentaareillaan, tässä keskustelussa puhutti eniten se, kuka pääsee vapaaehtoiseksi. Seuraavissa keskusteluissa voisi keskittyä lisää vapaaehtoistoiminnan kohteista – kenen ja minkä hyödyksi emme vielä järjestä vapaaehtoistoimintaa? Lisäksi keskustelussa listattiin muita aiheita, joihin olisi hyödyllistä syventyä.

Kansalaisareena on kokeillut ja kokeilee Erätauko-menetelmää erilaisista aiheista syksyn 2018 aikana ja niistä tullutta palautetta sekä uusia aiheideoita hyödynnetään, kun suunnitellaan menetelmän levittämistä valikkoryhmille. Menetelmä vaikuttaa sopivalta vapaaehtoistoiminnan koordinaattoreiden keskinäiseen jakamiseen, mutta voisi toimia myös heidän omana työkalunaan, omassa organisaatiossa ja vapaaehtoisten kanssa.

Erätauko-menetelmän kaikki materiaalit ovat vapaasti jaossa osoitteessa eratauko.fi, hyödylliset ovat esimerkiksi [Rakentavan keskustelun pelisäännöt](#). Voit myös maksutta ladata tai tilata postitse [Kortit keskustelun vetämiseen](#) sekä julkaisun [Dialogin vuoro](#).

Lisäksi Kansalaisareenalla on kaksi koulutettua työntekijää (Sini Hirvonen ja Maria Talvela), jotka pitävät dialogeja muutamille halukkaille valikkoryhmille vuoden 2019 aikana. Valikkoryhmien puheenjohtajat saavat tästä viestiä vuoden alussa.

Kansalaisareena pyrkii tarjoamaan useille koordinaattoreille tilaisuuden kokeilla menetelmää keskustelijana, sekä kannustaa menetelmän käytöstä kiinnostuvia hyödyntämään maksuttomia materiaaleja ja osallistumaan eri tahojen järjestämiin koulutuksiin. Tulevat koulutukset löytyvät [täältä](#).